

Винченцо Ламана

ДО УТРЕ

София, 2023

Преводът е направен по изданието

Vincenzo Lamanna

A DOMANI

Les Flâneurs Edizioni

© Vincenzo Lamanna, 2021

© Les Flâneurs Edizioni, 2021

Copertina: Gino Donvito

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Сава Славчев, превод, 2023

ISBN 978-619-01-1263-1

Винченцо
Ламана

ДО УТРЕ

Превод от италиански
Сава Славчев

*Тази творба е преведена със спомоществателството
на Центъра за книгите и четенето
към Министерството на културата на Италия.*

*Quest'opera è stata tradotta con il contributo
del Centro per il libro e la lettura
del Ministero della Cultura italiano.*

**CENTRO
PER IL LIBRO
E LA LETTURA**

Глава 1

Ваканцията ми в прекрасното градче Полиняно а Маре вече беше към края си, трябваше да пътувам за България. След като чух по новините, че България заедно с нашата Матера ще бъдат европейски столици на културата 2019 година, реших да замина, преди всичко да бъде променено – избраният град да се преобрази за туристите и да се представи не в обичайните си одежди. А можеше да ми се удаде и да щракна някой и друг кадър и да го комбинирам със снимките, които бях направил в Града на камъните*. И кой знае, може би щеше да ми се открие възможност да направя и там някоя изложба. Всичко се случи в една неделя, когато седях на терасата в „Бар на серафимите“ – уникално място, единствено по рода си, – заел масичка за двама с изглед към морето, разположена точно на върха на отвесно спускащата се огромна скала.

За мен решението да организирам пътуването си не означаваше да го планирам чак в детайли. Аз съм авантюристична натура и всичко необходимо побирам в малкия си куфар на колелца, заедно с вярната ми „Лайка“, другар в хиляди при-

* Другото име на Матера, наричан така заради двата си квартала „Сасо Кавезо“ и „Сасо Баризано“, чиято архитектура се състои от сгради, издълбани в скалите още от праисторическо време. От 1993 г. са паметници на ЮНЕСКО. (Всички бележки без изрично отбелязаните са на преводача.)

ключения. Успях да си взема самолетния билет на цената на един аперитив, а после едно търсене в „Трип Адвайзър“ ми помогна да намеря подходящото жилище. Няколко кликания в мрежата ме ориентираха за ключовите места в града: основни паметници, площади, изложби и нощни заведения.

Беше 2 май и трябваше съвсем скоро да отпътувам. Преди да го направя обаче, отидох в Порто Гиачоло*, за да поплувам. Това е моето предпочитано заливче, особено в ненаатоварените месеци, когато човек може да се наслади спокойно на морето и не трябва да се разправя със съседа по чадър, за да се попече на слънце. Представява пясъчна ивица, разположена между Монополи и Поиняно, обградена от две скали, покрити с диворастящия храст каперсник, смокинови дървета и опунции. Дължи наименованието си на температурата на водата – ледена дори в разгара на лятото. Наслаждавах се дълго на любимото ми море с ясното съзнание, че това щеше да е последното ми къпане за тази година.

Нереалната тишина от време на време беше нарушавана от кръска на чайките. Толкова много обичам морето – шума му, цветовете, – че все си обещавам да си купя къща там някъде, за да прекарам последните години от живота си.

Въпреки че беше още месец май, температурата на въздуха бе близка до лятната благодарение на антициклона от Азорските острови, който беше заклешил област Пулия в ненормална жега. Плажът беше пуст, часът беше седем, а жегата започваше да се усеща. Постлах си кърпата, оставих на земята черната си платнена чанта, в която имаше бутилка вода и книга, и се гмурнах във водата.

Плувах дълго, докато не видях на плажа да идват двама души, които се приближаваха към моята чанта, където бяха

* Известен плаж в близкия град Монополи.

документите ми. Затова реших да изляза по-бързо, тъй като по нашите плажове, за съжаление, кражбите са често явление и ми се щеше да избегна неприятните последици.

Веднага щом излязох от водата, забелязах, че това са две руси момичета със светла кожа. Бяха чужденки. Едната от тях се приближи с фотоапарат в ръка и на разбираем италиански попита:

– Може една снимка?

– Разбира се, дайте ми апарата.

Беше един компактен „Никон“, който успява да даде максимума от себе си по време на пътуване. Застанаха с гръб към морето и им направих няколко снимки.

– *Sorry, wait a moment.**

Докато връщам „Никона“ на приятелката ѝ, другото момиче ми подаде телефона си.

– *It's for Instagram.***

Инстаграм, фейсбук, твитър... вече всеки кадър служеше, за да се покажеш, да създадеш представа за себе си, която невинаги отговаря на действителността. Обратното на това, което правя аз: използвам социалните мрежи, за да покажа скритата реалност. В края на краищата всеки по свой начин е роб на мрежата. Изщраках няколко снимки с телефона и се приближих.

– Приятно ми е, казвам се Лоренцо.

– Аз Кейт, а тя Хана.

– Англичанки ли сте?

– Аз да, тя е от Чехия.

– Какво ви доведе насам?

* Моля, изчакайте за момент (англ.).

** Този е за инстаграм (англ.).

– В Пулия сме по програмата „Еразъм“. Плажа го откри Хана в инстаграм.

– Красиво е това райско кътче, нали?

– Да, много е внушително, особено цветовете. Такъв покой, такава тишина! Температурата на водата обаче е доста ниска. Ще минем без къпане, само малко слънце.

Двете момичета се настаниха до скалата, отвориха малък чадър и седнаха на пясъка, а аз си проснах хавлията на слънцето и се насладих на пейзажа, слушайки музика. Към девет часа си събрах багажа, махнах с ръка на момичетата и тръгнах към паркинга, разположен след немного стръмен склон, обсипан с храсти от къпини, опунции и смокини, чийто аромат, примесен със соления морски мирис, можеше да бъде полезен на някой от „носовете“ за производството на парфюм *made in* Пулия. Опитах няколко къпини, но още не бяха узрели, много ги обичам. Самите храсти и цветовете, които варираха от светлочервено до почти черно, ме отведоха към спомени от детството ми, със зеленчуковата градина на дядо ми.

Като стигнах до колата, забелязах, че едната ми гума беше спаднала, имаше малък разрез от ножче. Със сигурност е бил оня тъпанар от съседната къща. Не искаше да паркират автомобили близо до къщата му. Не беше за първи път. Развих болтовете, свалих нарязаната и сложих резервната гума. Влязох в колата и запалих двигателя. В този миг, кикотейки се, на портала се появи авторът на щетата. Отворих прозорчето и му показах среден пръст. Побесня:

– Другия път шти сряя и четритя гуми, копиле!

Не отговорих на провокацията му, но надух клаксона и така тръгнах, че в облака от прах, който вдигнах, изобщо не успях да забележа фигурата му.

Прибрах се вкъщи, за да си стегна багажа – неразделния ми кабинен куфар на колелца от ABS, за да избягвам опашки

и закъснения, дори да свърши в някоя друга част на света. Спомням си, че при едно пътуване до Израел останах една седмица без багажа си, защото беше отишъл в Москва, и бях принуден да си купя всички необходими неща на мястото. Сложих в куфарчето няколко сини фланелки, дънки, едно леко яке, две-три ленени ризи, четка за зъби, машинка за бръснене... и естествено, нямаше как да не взема със себе си фотоапарата, за да запечатам необичайни и интересни моменти, химикалка за бележките, които си водя за имена или особени случки, плюс зарядно, за да съм винаги свързан с мрежата.

Събрах отворените храни, мармалада, хляба и други продукти с кратък срок на годност и ги занесох на госпожа Мена, която живееше на същата площадка. Беше симпатична седемдесетгодишна жена, останала вдовица твърде рано.

– Този път къде отиваш, Лоренцо?

– В България отивам.

– В България? Внимавай с циганите, че ония ще ти задигнат всичко.

Ето че пак се случи. Когато съобщих в социалните мрежи за новата ми дестинация, споменавайки, че отивам в България, отново се натъкнах на неласкави коментари. И този сега беше един от тях, излели се върху ми под формата на официални предупреждения. Само един човек – при това моя приятелка, която се движеше в кръгове на хора с интереси в областта на културата – остана въодушевен от намерението ми. Прочетох много отворителни неща, неумело прикрито възмущение в мисли от всякакъв род и се питам защо. Все още ли не сме готови за едно истинско съизмерване със света?

Усмихнах се и стиснах треперещите ръце на Мена.

– Бъдете спокойна, ще ви оставя ключовете, човек никога не знае.

– Аз ще се погрижа за нещата ти, както винаги, и не забравяй обичайния магнит.

По време на моите пътувания Мена се грижеше за къщата, орхидеите ми, поливаше цветята и хранеше Сплаш, червената ми рибка, а за отплата ѝ носех само магнити. Хладилникът ѝ беше целия покрит с тях. Мена никога не беше пътувала и да гледа магнитите ѝ беше достатъчно, за да пътува с въображението си.

И да, за другар си бях избрал червена рибка. В интерес на истината си я спечелих на благотворителен риболовен турнир. Рибката те слуша мълчаливо и не задава въпроси. Стои си там и тихо си плува в аквариума. Може би беше перфектното възплащение на моето съществуване: живот, прекаран в мечти за хриле. Кучетата и котките заемат места, в които и ти пребиваваш, разбират и имат нужда от любов. Точно така, любов.

Именно това, което на всяка цена ми се искаше да избягна. Едно куче трябва да го извеждаш да пишка и в сняг, и в дъжд. Котката пък ти мърка дори когато искаш да си седиш необезпокояван на дивана.

– Госпожо Мена, моля ви, не давайте много храна на Сплаш, всеки път като се върна, я намирам напълняла.

Мена се усмихна и ми изпрати въздушна целувка.

* * *

На летището в Бари пристигнах доста преди определеното време, по околоръстния нямаше движение. Изпих едно кафе и излязох, за да изпуша последната си цигара, преди да мина през проверка на багажа. Навън беше много топло и задушно, затова дръпнах няколко пъти, изгасих я и влязох. Обиколих малкото останали магазинчета, но не видях нищо интересно и купих само местния вестник „Ла гадзета дел медзоджорно“, който щях да си чета в самолета.

При проверката ме накараха да отворя багажа си, тъй като момичето от охраната беше взело машинката ми за бръснене за бокс. Как може да ги сбъркаш тия две неща не ми е ясно. Даже дойде и полицията и именно полицаят обърна внимание на момичето, като показва разликите. Подредих си багажа на плота и го поставих в куфарчето, след което се отправих към изхода, като преди това купих един плик с типичните за Пулия солени крекери и тарали. Сметнах, че може да са ми от полза, ако не успея да намеря заведение за вечеря.

Взех полет до Пловдив в 14:00 часа. В полупразния самолет – пътувахме около петдесетина души – бяха ме сложили на единствения ред със заети и трите места. След като излетяхме, помолих да се преместя на някой от първите редове и една любезна българска стюардеса ми помогна да си наместя багажа. Седнах сам на втория ред и отворих вестника, за да прегледам заглавията: арести на концерта на първи май заради безредици; „обичайните безделници от социалните центрове“ – помислих си; син кит*, който предизвика много самоубийства сред младите; някоя и друга новина, свързана с националната и местната политика; финансовата полиция конфискувала два милиона евро и състезателна конна писта на семейство роми. Нито една хубава новина. Затворих вестника и заспах. Мислех, че четенето на вестник може да е удачно средство за прекарване на времето в самолета, докато стигна до Пловдив, но горчиво се бях излъгал. Беше по-добре човек да си дремне.

* Зловеща и безумна интернет игра, довела преди 5 години до самоубийства на младежи.

Глава 2

В Пловдив се приземихме в 17:00 часа. Посрещна ни някакъв разпасан военен, очевидно недоволен да е там. Доста време му трябваше, за да сравни снимката от паспорта с лицето ми и да направи проверка в системата. Опитах се да попитам на английски дали има някакъв проблем, но не вярвам да ме е разбрал, защото, след като за сетен път дръпна от цигарата си и хубаво смачка угарката на земята, промърмори нещо на български и ми даде знак да минавам. Паспортът ми бе пълен с пепел, но не казах нищо – не исках пътуването ми да започва по грешния начин.

Летището в Пловдив беше малко, ново, с огромни прозорци, малко кафене и много цветя. От друга страна, не беше и необходима някаква огромна сграда, като се има предвид пътническият поток към града – само една авиокомпания от Италия и една от Обединеното кралство извършваха полети до тази дестинация. Освен това на двеста километра се намира и София, която е свързана с Пловдив с удобни пътища. Така че веднага се огледах за такси, което да ме откара и да компенсирам загубата на време. Качих се на едно старо рено „Сценик“, караше го жена на около петдесет, и платих десет лева, равностойността на около пет евро. Летището е разположено на десетина километра от града и е насред полето, заобиколено от слънчогледи, неразбираеми билбордове, изоставени сгради и навред разхвърляни отпадъци от етернит.

Това пътуване на фона на турска музика ме разби. Преминахме от модерността на летището към красотата на града, пресичайки пустош от угар и изоставени пострройки, може би останали от стария режим. Нямаше единен архитектурен проект, а истинска мозайка. На входа на града се развяваше огромно знаме със светлосини и бели ивици, в центъра на което имаше златно-зелен символ: знамето на Пловдив. Веднага след като преминахме по моста, който отвежда в града, вляво зърнах голям ромски лагер от каравани и палатки сред купчини от боклуци, нещо съвсем различно от нашите в Италия. Навсякъде се виждаха хора със светлоотразителни оранжеви жилетки, които чистеха улиците на града. Впоследствие разбрах, че това са ромите, на които общината дава помощи, а те в замяна на това трябва да поддържат града чист. Много пъти бях правил такова предложение на общината, докато бях член на общинския съвет, но така и не му обърнаха внимание, тъй като раздадените социални помощи на калпак със сигурност щяха да са полезни при всички нови избори.

Минахме от огромни бетонени блокове, останали от комунистическо време, до най-богатия и процъфтяващ бизнес център, където се намираше хотелът ми. Рязък контраст между беднотия и богатство със съмнителен произход.

Таксито спря пред „Грандхотел Пловдив“, сграда, от която дъхът ми спря. Беше петзвезден хотел от 1977 г., тогава държавна собственост, и ако не беше скорошната му реставрация, която беше допринесла за неговия толкова бляскав вид на бизнес хотел, нищо не би подсказало за разкоша, който се криеше вътре. Структурата му наподобяваше огромните панелни блокове в съветски стил. Като стигнах до стая 307, влязох и веднага си взех студен душ. Бях изморен от пътуването и нямаше желание нито да излизам, нито да търся някое заведение за хранене.

На терасата седнах на бежов ратанов стол, отворих си кутийката с хартия за цигари и си свих една. Напразно търсих запалка из джобовете на дънките и чак после се сетих, че я бях дал на една жена в зоната за пушачи на летището в Бари. Влязох отново в стаята и проверих дали на писалището няма някой кибрит, отворих всички чекмеджета и най-накрая намерих един в нощното шкафче. Веднага ми направи впечатление снимката на прекрасен бял плаж и синьо море с надпис на кирилица по средата, който гласеше: „Чакаме те в Созопол.“ „Какво красиво място – казах си, докато продължавах да гледам кибрита. – Наистина ли има такива места на Черно море?“

Върнах се на балкона и си запалих цигарата, като съзерцавах един от най-красивите залези, които бях виждал в живота си. Светлината падаше под ъгъл и беше червеникава, отразяваше се в Марица, разпръсквайки очарование, магия и чувство на безкрайно блаженство. Около мен навсякъде имаше небостъргачи с неоновии реклами на най-различни банки, повечето на български.

* * *

На следващата сутрин закусих обилно и започнах обиколката на града. Пловдив носи името си от времето на византийската епоха, въпреки че е претърпяло промени през вековете, но така си е останало и до днес. Бурната история на града е засвидетелствана от такова богато художествено и културно наследство, че дори днес останки от римската и предримската епоха продължават да се появяват почти навсякъде. Пловдив има четиристотин хиляди жители, разположен е на брега на река Марица, родина е на древните траки, това е градът със старото македонско име Филипопол и римското Тримонциум, наричан така заради трите хълма, върху които е построен. Византийският град е бил под османско иго в продължение на

петстотин и двацет години, след това преминава през различните превратности на независима, комунистическа България, до демократичното начало и конституция от 1991 г.

Пловдив е уникален град, той има дълга история, невероятна култура и прекрасна стара част. Етническото разнообразие на населението е със значително присъствие на малцинствени групи от турско, ромско, арменско, гръцко и еврейско потекло и оказва силно влияние върху културния живот на мястото. Накратко казано, първото ми впечатление беше точно това: древен град с млад дух.

* * *

Първо разгледах Регионалния археологически музей, билетът струваше пет лева, почти две евро и половина, и бях единственият посетител този ден, така че можах на спокойствие да се насладя на всичката тая красота от елинската, римската и византийската епоха: мозайки, шлемове и бижута.

Прекарах около два часа в музея, очарован от факта, че това място е една от отпразните точки за тази общност, уникален пазител на част от историята и традицията на града.

След това тръгнах към централната част в търсене на античния стадион на Филипополис, който трябва да се е намирал на „Джумаята“, централния площад. Вървах по прекрасна, оградена с дървета алея, павирана с древни калдъръмени камъни, които по-късно открих, че са останките от стария град, използвани, за да направят този район годен за разходка. Вървах по останките от хилядолетни къщи. Навсякъде имаше вази с пъстри цветя, които гледаха към старинни улични лампи; по пътя си от време на време срещах улични художници, музиканти, които свиреха, седнали около огромни вази с растения, които изпълняваха ролята и на пейки. Подобни на тях имаме и по ул. „Спарано“ в Бари. Магазили за мода с известни ев-

ропейски марки, а няколко магазина, предимно за италиански обувки и дрехи, се редуваха с барове и български заведения за бързо хранене.

По пътя си срещнах предимно майки с деца, които развеждаха малките по парковете с катерушки, но видях и много бездомници да ровят в кошчетата за боклук в търсене на храна. Стори ми се много чист град и се опитах да намеря хвърлена хартия, дъвки или угарки на земята, но така и не видях. Навсякъде имаше полиция и хора от частни охранителни фирми, готови да гарантират безопасността. Най-чувствителните места и туристически атракции се наблюдаваха от възрастни хора, вече в пенсия, наети от общината, за да следят за реда и да могат да допълват пенсията си. Стояха винаги в готовност да пропъдят скитници или деца, които газят в цветните лехи, а в случай на нужда се обаждаха на полицията по радиостанциите, с които бяха снабдени.

Бях привлечен от един от многото магазини за парфюмерия на тази улица, които предлагаха аромати, масла и есенции от рози. Някъде бях чел, че България е известна и като страна на розите, които се отглеждат в долината между Пловдив и Черно море.

* * *

Продължих пътя си сред уличките на Стария град в търсене на място за един аперитив. Тази част се оказа истинска съкровищница: спираци дъха църкви, символ на устойчивост, елегантни сгради и добре поддържани градини. В един момент вниманието ми беше привлечено от „Vino Culture“, много приятно заведение, разположено на малка уличка близо до джамията. Попаднах там случайно, привлечен вероятно от тихия джаз, който звучеше, и от бледата светлина на фенери, разположени по дължината на тротоара, осветявайки тъмната

улица. Младежи от различни националности седяха на шарени възглавници, отпиваха по някоя глътка вино и разговаряха. За да вляза в заведението, се наложи да сляза три стъпала надолу, разминавайки се с две чужденки, които разучаваха някакви ноти с класическа музика. Успях да намеря свободна маса и седнах. Явно бях попаднал на специална вечер в този клуб, тъй като в единия край видях момче, което си сложи китарата и започна да свири италиански песни, а другите посетители подхващаха песента между някоя и друга наздравица. Поръчах си веднага порция тапас* и брезаола** без айоли, защото за моя вкус този сос е твърде остър, и бутилка мавруд, чиито нотки напомнят къпина и черница. Изискано вино. И докато отпивах от чашата, дойде китаристът.

– Добро е това вино, а, какво ще кажеш?

– Да, чудесно е. Въпреки че, трябва да призная, усещам липсата на едно хубаво „Неграмаро“ от Лече!

И докато разговаряхме за многото италиански вина в търсене на абсурдните сравнения с виното, което сега пиех, и то не за друго, а от гордостта, която човек изпитва от вината от родното си място, момчето, което ме бе обслужило, се приближи и с поглед, насочен към фотоапарата ми, попита:

– Това тук да не е „Лайка“?

– Да, моята неразделна другарка в пътешествията.

– Приятно ми е да се запознаем, казвам се Борис и съм собственик на заведението.

– Удоволствието е мое, аз съм Лоренцо.

* Различни видове храна на малки хапки, типична за Испания, подобно на нашето мезе.

** Скъп деликатес от сухо говеждо месо, който се прави само от горната външна част на задния бут и е богат на протеини, желязо, минерали и витамини.

– Мога ли да я докосна? – попита, смеейки се. Беше странно да се говори така за фотоапарат. Това момче търсеше физически контакт с нещо, което за него може би е било непостижимо, невъзможно за притежание.

– Разбира се, вземи го. – И му го подадох, след като махнах капачката на обектива.

Очите му грейнаха и се обърна към жена си Марина, която стоеше зад барплота. Тя се усмихна и се приближи до масата.

– Здравсти, аз съм Марина. А ти, страннико, знаеш ли, че тази вечер направи едно малко чудо?

– Аз ли? – Не бях направил нищо, освен да седна на масата, да пийна и да хапна от вкусотиите на заведението.

– Борис винаги е мечтал за такъв апарат, но за съжаление, не можем да си го позволим. Поне засега.

Явно бях познал.

– Заповядайте, седнете, моля.

Поръчаха на сервитьора две чаши бяло вино, един пататник, пърженки от настъргани картофи с лук, мента и черен пипер, и седнаха на масата ми. Поръчаното бе съветска версия на известното ястие ръощи. С трепереци ръце Борис ми върна „Лайката“.

– Удобно ли е да попитам колко струва?

– Четири хиляди евро.

– Мисля, че си заслужава парите. Ама ти турист ли си?

– Не точно. Тук съм от вчера, дойдох да направя малко снимки на града.

– Харесва ли ти Пловдив? – попита Марина.

– От малкото, което видях, още не мога да кажа. Градът е хубав. Но в моите очи като че ли има маска. Не знам дали се изразих ясно.

– Не – отговори Марина, докато Борис мълчаливо продължаваше да гледа фотоапарата.

– Тази част от града изглежда изкуствена, подправена. Искам да кажа, че виждам богата градска част, която е в контраст някак с хората, които се хранят с нещо от кошчетата за боклук. Видях някои да си пълнят съдове с вода от градските чешми, срещнах просяци. На много места видях нещо като пазарчета, където възрастни хора продават всевъзможни неща от стара Русия. Преди да дойда тук, срещнах една дребна старица, прегърбена жена, която продаваше прекрасни, ароматни рози – вероятно от собствената ѝ градина. Десетина рози, не повече.

– Сергии с цветя ще видиш на много места в България. При нас е традиция да се подаряват цветя със или без повод. Но не всичко, което блести, е злато – отговори Борис, като вдигна поглед от „Лайката“. – Трябва да се разходиш малко из периферията на града. Повечето от хората в този квартал са забогатели след падането на комунизма, хора, които живеят от нелегални сделки, трафиканти на оръжие.

– Трафиканти на оръжие ли?

– Ами разбира се! България има стратегическо място предвид миналите събития през годините и всъщност днес се намира в центъра на най-големия пазар на оръжия. Освен това за много държави, имащи нужда от важна информация в областта на шпионската дейност, тя е основен източник.

Взе една карта на града от барплота и ми очерта два кръга.

– Това е кв. „Тракия“, в който живеем ние. Съветвам те да отскочиш до там и да направиш някоя снимка. Ще останеш с усещането, че си дошъл в България преди ’89-а година. В квартала живеят работници и пенсионери, ще имаш възможност да оцениш красотата на социалистическата архитектура и да се срещнеш с истинските българи.

Извадих си бележника и веднага записах: *Тракия*.

– „Тракия“ няма очарованието на Пловдив, ако искаме да го формулираме съвсем просто, не е красив, черен е. Трудно ще намериш хора по улиците. А тук имаш и „Столипиново“, крайният квартал с най-многочислената, петдесетхилядна ромска общност на Балканите. В „Столипиново“ наличието на ток и вода невинаги е гарантирано.

– Мога ли да взема картата?

– Разбира се. Но внимавай: хората от „Тракия“ не обичат да ги снимат. А в „Столипиново“ е възможно да си „изгубиш“ фотоапарата и часовника.

Вдигнах чашата с вино и подканих Борис и Марина да направят същото.

– Да пием за това запознанство.

– Наздраве!

– Какво?

– Наздраве! В България при тост се употребява тази дума.

Свърших бутилката „Мавруд“, докато гледах картата, а погледът ми вече чертаеше бъдещите маршрути.

Напуснах „Vino Culture“ и собствениците, като поех по пътя към хотела. Беше прекрасна и дълга разходка, която щеше да ми се отрази добре, да ми помогне да си подреда мислите.

Реших да организирам обиколка из „Столипиново“, като се надявах да направя снимката на живота си, която при късмет можеше да ми даде възможност да я изложа в Матера през 2019 г.

* * *

На следващата сутрин станах сравнително рано, взех душ и слязох във фойето на хотела, но залата за закуска още не беше отворена. Затова отидох в кафенето пред хотела да изпия едно. Беше ми го препоръчала Иванка, момичето от рецепцията. Бях единственият клиент и пред мен изникна едно

момиче, на около четирийсет, много мило, с руси коси и добре облечено.

– Италианец ли сте?

– Да, а вие откъде знаете?

– Не е трудно човек да ви различи. Освен това работих четири години в Италия.

– Така ли? И къде си работила, ако смея да попитам?

Засмя се, като закри устата си с дясната ръка.

– Работих първо като детегледачка у едно семейство в Рим, а после се омъжих в Милано и в продължение на три години работих различни неща в един хотел. Какво мога да ви предложа?

– Едно капучино с малко самбука*.

– Самбука? Дали ще е проблем, ако му добавя малко анасон?

– Нека да е анасон.

Върна се след минутка с поръчката.

– Благодаря. Какво ще кажете да седнете малко на масата и да ми правите компания? Все още няма никой, а имам нужда от информация.

– Прав сте, хората тук идват към осем часа, малко преди да отворят магазините – каза, като се настани на стола.

– Не си дават много зор.

– Да кажем, че е така. Харесва ли ви Пловдив?

– Тук съм отскоро, започвам да се ориентирам в града, но от малкото, което видях, трябва да призная, че да, харесва ми.

– Това е град с две лица. Тук, в центъра, е богатата част, в покрайнините е бедната.

* Италиански сладък ликьор, чиято основа е от вода, захар и етерични масла от сорта анасон.

– Вчера точно за това говорихме със собствениците на „Vino Culture“, познаваш ли ги?

– Разбира се, вечер често се отбивам, най-вече когато има музика на живо.

– И как така се върна в България?

– Ние, българите, винаги се връщаме. Заминах за Италия веднага след падането на комунистическия режим. Баща ми и майка ми бяха останали без работа. Обадих се на една приятелка в Рим, за да види дали може да ми намери работа. След един месец заминах, половината от заплатата си прасках на нашите, а с другата едва изкарвах до края на месеца. Когато ситуацията тук се нормализира, реших да се върна. Със същите пари сега успявам да живея тук и да помагам на нашите, като имам късмета да живея в родината си. Но сигурно ви отегчавам.

– Не, моля те, продължавай с разказа.

– По време на престоя ви тук ще си дадете сметка, че възрастните хора са най-многобройната част от населението и най-уязвимата. Остават невидими и затворени в самотата си. Повече от половината живеят с пенсии от триста евро. Държавата отпуска различни помощи на деца и на хора в неравностойно положение, докато за възрастните няма никаква медицинска или социална помощ, която да е адекватна на нуждите им.

– Ами, това е абсурд.

– Много от тях или нямат роднини, или те са емигрирали в големите европейска градове в търсене на по-добър живот. С тези ниски пенсии не могат да си позволят гледачки и така свършват по старческите домове. На мен баба ми е на осемдесет и шест и е вдовица от трийсет години. От нейните три деца жива е само майка ми, на която ѝ е трудно да помага. Баба ми използва само една от стаите на малкото си жилище, особе-

но зимата, когато е студено. Става, стопля си вода на печката, после си прави нещо за ядене, гледа телевизия. И това всеки ден от живота ѝ, в очакване на смъртта.

– Много съжалявам.

– Няма за какво. Надявам се да ви е харесало капучиното. Сега обаче трябва да ви оставя.

– Разбирам, благодаря.

– Добро утро, италианецо.

– Какво?

– Тук преди десет сутринта се казва „Добро утро“, а после „Добър ден“.

– Значи добро утро...!

– Надка, казвам се Надка.

– Добро утро, Надка!

– В това хубаво време ви съветвам да се разходите до Небет тепе, ще видите каква красива гледка има оттам! Продължете до джамията и после завийте наляво.

– Благодаря, Надка.

Запътих се към хълма, като изкачих безчет стъпала и пристигнах в сърцето на Стария град, нещо като емблема на Българското възраждане. Прекрасни къщи с високи зидове, зад които се крият чудни градини, изрисувани фасади и балкони, подпрени на дървени колони. Не след дълго се озовах на върха на хълма сред останките на крепост от епохата на Юстиниан. Много от липсващите части от крепостта са били използвани за уличната настилка в центъра на града. Гарантирам, че гледката, която се откри пред очите ми, беше уникална и възхитителна: целият град се разкриваше в същинската си прелест. Можех да видя всеки ъгъл, всяка градина, всеки паметник. А в дъното се открояваха големи сиви блокове. На квартал „Тракия“, бях сигурен. Направих няколко снимки и се върнах назад. Съвсем наблизо до археологическия обект забелязах мал-

ко ресторантче. Вече беше един и бях огладнял. Привлече ме името му – „Рахат тепе“. За първи път не прибягнах до „Трип адвайзър“ и направо влязох. Хапнах свински шишчета на скара и за първи път опитах българска бира, „Каменица“. Платих десет лева и тръгнах към града без определена цел. След около час бях стигнал до един разкошен парк с много алеи, пълен с цветя, дървета, фонтани и паметници.

Проснах се на прясно окосената трева и се замислих над думите на Надка. Мислех за онова, което бях видял, което бях успял да уловя в поведението на хората, в погледите им. Размишлявах как падането на комунизма и началото на демократичния преход е довело до разделението на бедни и богати, по-скоро на бедна класа, почти без наличието на средна, в един град, в държава, където богатите стават все по-богати, а бедните – все по-бедни. Заспах, без да намеря отговор на въпросите.

Беше дълбок сън, обгърнат от шумоленето на листата на пролетния ветрец и от ромоленето на фонтани.

Радостни детски гласчета ме събудиха около пет часа. Малчугани бяха дошли да си поиграят на детската площадка зад мен, близо до изоставен огромен кафез за птици. Като ги гледах как се люшкат, се сетих как майка ми ме люлееше като малък. Колко много деца днес биха били щастливи да се люлеят на такива люлки, вместо да губят часове в социалните мрежи и да водят безсмислени разговори.

България не ми се откриваше както я описвах вестниците. Етикетът на черната овца ѝ беше тесен. България правеше огромни крачки напред, за да промени имиджа си, въпреки големите трудности. Толкова добре се чувствах в този парк, че не ми се искаше никога да го напусна, но започваше да се стъмва и трябваше да се прибирам в хотела. Запалих си цигара и поех не по главните улици, а по страничните, щеше ми се

да повървя далече от светлините на магазините и от скъпите ресторанти.

Малките улички не бяха добре поддържани, но гарантирам, че усещането, което човек изпитва при разходка между студени и сиви бетонови къщи, оградени с дървета и слабо осветени алеи, е уникално. В известен смисъл имах чувството, че се връщам назад във времето, и усещането стана още по-силно, когато, поглеждайки към една сграда, видях две кръстосани знамена на балкона, емблемите на две държави, живели в симбиоза от години: България и СССР. Мислех, че ги е сложил някой носталгично настроен към онази епоха, но после отново си дадох сметка, че знаците на бившия Съветски съюз са малко разпръснати. Имаше ги по мемориалния паметник на съветските войници, с пресни карамфили, знак, че за някого този период изобщо не е бил най-лошият.

Далеч от светлините, в периферията на града, започнах лично да усещам бедността и социалното изключване, една несправедлива система, заплетена в сянката на голямата светлина на капитализма, навлязъл и тук с разрушителна сила. Така узря идеята най-после да посетя квартал „Тракия“, трябваше да подкрепя впечатленията си с реални доказателства. След като пристигнах в хотела, се заех да организирам следващия ден. Взех моята „Лайка“, разглобих обективите и се посветих на поддръжката ѝ. Сложих батериите за зареждане, не можех да остана без най-верния си другар.